

Birgitta Åkerson
Projektledare

Förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att föreslå kommunfullmäktige att **inte** inrätta en demensby/trygghetspark i Lunds kommun

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har 2020-02-27 § 76 beslutat att vård- och omsorgsnämnden får i uppdrag att i samråd med berörda nämnder, utreda förutsättningarna för en så kallad demensby alternativt en trygghetspark i anslutning till ett särskilt boende i Lund.¹

Underlag för beslutet

- Vård- och omsorgsförvaltningens tjänsteskrivelse 2020-12-28 Förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund
- Protokollsutdrag kommunfullmäktige 2020-02-27 § 76 Motion Utred förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund
- Protokollsutdrag vård- och omsorgsnämnden 2019-09-18 § 78 Remiss om att utreda förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund
- Vård- och omsorgsförvaltningens tjänsteskrivelse 2019-06-17 Remiss om att utreda förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund
- Motion (MP) Utred förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund 2019-05-09.

---

¹ Dnr KS 2019/0421

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

Ärendet

Bakgrund

I en motion (MP), föreslogs till kommunfullmäktige att förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund ska utredas.²

Utredningen bör enligt motionen omfatta

- lämpligheten av konceptet: resultat och erfarenheter från andra exempel samt inhämta andra parter synpunkter, exempelvis från Demensförbundet
- vilket eller vilka planerade särskilda boenden som skulle lämpa sig för konceptet, alternativt om det finns befintliga särskilda boenden som skulle kunna omvandlas enligt ovanstående
- kostnad i förhållande till ett traditionellt särskilt boende.

Kommunfullmäktige har 2020-02-27 § 76 beslutat att vård- och omsorgsnämnden får i uppdrag att i samråd med berörda nämnder, utreda förutsättningarna för en så kallad demensby alternativt en trygghetspark i anslutning till ett särskilt boende i Lund.³

Exempel på demensbyar

I motionen beskrivs konceptet demensby som ett särskilt boende med ett inhägnat, men inte nödvändigtvis låst område, där vissa enkla serviceinrättningar som tex butik, frisör, bibliotek, hönshus, restaurang och gym finns.⁴

I Nederländerna finns demensbyn Hogeweyk, med 152 lägenheter med egna hushåll för matlagning och tvätt mm som får stöd av personal. Det finns också service tex affär och en restaurang.⁵

I Danmark finns Svendborg demensby, med 125 lägenheter som etablerades på ett befintligt vård- och omsorgsboende. Det finns bla affär och restaurang.⁶

I Vellinge kommun skulle Sveriges första demensby öppnas i januari 2020 med 56 lägenheter (demens och somatik). I uppdraget ingår även att bedriva dagverksamhet för personer med kognitiv

---

² Motion (MP) Utred förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund 2019-05-09

³ Dnr KS 2019/0421

⁴ Motion (MP) Utred förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund 2019-05-09

⁵ <https://hogeweyk.dementiavillage.com/en/>

⁶ <https://svendborg.dk/borger/seniorwer-og-aeldre/boliger/demensboliger>

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

sjukdom.⁷ Det är ett befintligt vård- och omsorgsboende som ombildas till en demensby. Avsikten är att skapa en miljö som är fullt anpassad till personer med demens.⁸ Det ska tex finnas en butik. Inom demensbyn ska alla ha möjlighet att röra sig fritt utomhus samtidigt som det finns säkerhetsåtgärder så man inte rör sig vidare.⁹ Maten tillreds av boendet och boende ska uppmuntras att inta måltiden i restaurangen.¹⁰

Pga. pandemin har demensbyn inte kunna genomföras fullt ut som planerat. Det har dock påbörjats förändringar. Verksamhetschefen för boendet i Vellinge kommun bedömer dock att det är svårt att ännu (2020-12-07) göra en utvärdering av effekterna av det som skapats, mer än att det är mycket uppskattat bland hyresgästerna.¹¹

Trygghetspark

I motionen till kommunfullmäktige lyfts ett alternativ med trygghetspark, som ger möjlighet att röra sig fritt i ett större område med inslag av pedagogisk djurverksamhet som hönsbus och växtlighet.¹²

Olika synsätt demensby

Förvaltningen vill belysa att det finns olika synsätt på demensbyar, vissa är positiva och vissa upplever det som en form av segregering.¹³

I Nederländerna och i Danmark finns det positiva erfarenheter av demensbyar. Personer med demens har tex kunnat handla i affär och röra sig självständigt inom ett begränsat område.

Överläkaren och chefen för svenskt demenscentrum¹⁴ är i en tidningsartikel från 2017 positiv till att nya boendekoncept för personer med demens prövas, men tror inte demensbyar är lösningen på hur personer med demens ska leva, det bedöms vara för segregerat.

---

⁷ Förfrågningsunderlag Vellinge kommun 2019-01-02

⁸ www.mynewsdesk.com/se/vellinge

⁹ www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/vellinge-forst-med-demensby

¹⁰ Förfrågningsunderlag Vellinge kommun 2019-01-02

¹¹ Mail verksamhetschef 2020-12-07

¹² Motion (MP) Utred förutsättningarna för en demensby eller trygghetspark i Lund 2019-05-09

¹³ Artikel Demensforum nr 3-2017 s.7. Artikel tidningen Äldreomsorg # 5 2017.

¹⁴ Svenskt demenscentrum arbetar aktivt för att vara en länk mellan forskning, praktik, beslutsfattare och landets FoU-verksamheter. Uppdraget kommer från Socialstyrelsen och regeringen som finansierar verksamheten.

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

Ordförande i Demensförbundet¹⁵ skriver i en artikel i Dagens Samhälle 2019 att Demensförbundet är tveksamma till om demensbyar är en lämplig lösning för de behov de ser. Ordföranden i Demensförbundet menar att det vore bättre att utveckla verksamheten inom den befintliga vården och omsorgen enligt Socialstyrelsens nationella riktlinjer.¹⁶

Anders Wimo, professor i demensvård vid Karolinska institutet har lyft att fördelen med en demensby kan vara att personal med kunskap om demens samlas. Nackdelen är att det blir en sorts segregering, de demenssjuka lyfts bort ifrån samhället. De flesta demenssjuka kan inte bo i demensbyar, utan de vistas ute i samhället. Det är viktigt att det finns resurser för en bra demensvård utanför demensbyarna.¹⁷

Behov av anpassad utemiljö

Det finns, enligt ovan, en tveksamhet kring huruvida demensbyar är en lämplig lösning. Förvaltningen bedömer dock att det är viktigt att förvaltningens särskilda boenden för äldre har utemiljöer som är anpassade för personer med demens.

Syfte med en anpassad utemiljö på särskilda boenden, för äldre och personer med demenssjukdom, är att främja fysisk aktivitet, ge förbättrade hälsoeffekter både fysiskt och psykiskt, minskad BPSD¹⁸ samt ökad livskvalitet. Utevistelsen ska stimulera till att fler aktiviteter utförs i utemiljö, både planerade och spontana aktiviteter. Utemiljön ska vara utformad så säkert och tryggt att det inte kräver en personalnärvaro.¹⁹

Anpassad utemiljö för personer med demens

I nämndens funktionsprogram gällande utformning av utemiljö för särskilt boende för äldre har hänsyn tagits till lämplighet för personer med demens.²⁰ Förvaltningens demenssjuksköterskor har tagit fram en fördjupad beskrivning på hur utemiljöns på förvaltningens särskilda boenden för äldre bör anpassas för personer

---

¹⁵ Demensförbundet är ett handikappförbund som arbetar för att förbättra förhållandena för demenssjuka och deras anhöriga.

¹⁶ Artikel Dagens Samhälle 2019-05-29 www.dagenssamhalle.se

¹⁷ Sveriges radio 2019-06-10

¹⁸ Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens. BPSD omfattar en rad olika symptom som ofta, men inte alltid, förekommer vid demenssjukdom. Det kan handla om hallucinationer, vanföreställningar, rop, skrik och störd dygnsrytm. (<https://www.demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Symtom/BPSD>)

¹⁹ Demenssjuksköterskor 2020-11-23

²⁰ Planeringssekreterare 2020-12-09

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

med demens. Tex ska det finnas gångstigar som lockar till promenader och olika former av sinnesstimulering. Det är även viktigt att utgången/ingången till trädgården är lätt att hitta och hantera. Demenssjuksköterskorna har även tagit fram förslag till aktiviteter som är lämpliga i de särskilda boendenas trädgårdar- tex användning av trädgårdsredskap och upphängning av tvätt på klädstreck. **Se bilaga.**²¹ Förvaltningen avser att använda underlaget som grund vid utformning av utemiljö till förvaltningens särskilda boenden för äldre.

Lunds kommuns fastighets AB, LKF svarar idag för skötseln av trädgårdarna tillhörande särskilda boenden för äldre. Om trädgårdarna i ökad utsträckning ska anpassas till personer med demens skulle **i vissa fall** vård- och omsorgsförvaltningen (utifrån gränsdragningen i förhållande till LKF) få ansvara för skötsel-ex skötsel av blommor för sinnenas trädgård.²²

Föredragning

Det finns enligt ovan tveksamhet avseende lämpligheten med demensbyar.

Istället för inrättande av en demensby- för ett mindre antal brukare med demens- bedömer förvaltningen att **samtliga** personer med demens som bor på ett särskilt boende för äldre bör få möjlighet att vara i en anpassad utemiljö. Det är en hög andel personer med demens som bor på särskilda boenden för äldre idag. Andelen personer med demens på förvaltningens ordinarie särskilda boenden för äldre bedöms dessutom öka i framtiden. Allt fler lever längre och fler personer förväntas därmed få demenssjukdom. Nämnden har även beslutat att införa en mellanboendeform särskilt boende för personer med individuella behov av särskilt boende, med omfattande trygghetsbehov, men med lägre vård- och omsorgsbehov än majoriteten i särskilda boenden.²³ Det bedöms öka andelen personer med demens i förvaltningens ordinarie särskilda boenden.

Förvaltningen bedömer sammantaget att det **inte** bör inrättas en demensby/trygghetspark i Lunds kommun för ett mindre antal personer med demens.

---

²¹ Förslag avseende utformning av utemiljö anpassad för personer med demens 2020-11-23

²² Planeringssekreterare 2020-12-09

²³ Vård- och omsorgsnämndens protokoll 2020-09-16 §67

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

Beredning

Förvaltningens demenssjuksköterskor har tagit fram en beskrivning av anpassning av utemiljö på särskilda boenden för äldre och utredare gemensam administration har tagit fram tjänsteskrivelsen. Då förvaltningen **inte** bedömt att en demensby bör inrättas har det **inte** skett samverkan med andra förvaltningar i ärendet.

Barnets bästa

En barnkonsekvensanalys har inte bedömts relevant i ärendet då ärendet inte berör barn.

Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

För personer med funktionsnedsättning med demens bedöms det positivt att utemiljön på särskilda boenden för äldre i högre grad anpassas för personer med demens.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget att **inte** inrätta en demensby/trygghetspark bedöms inte medföra ekonomiska konsekvenser.

Anna Borgius
Vård- och omsorgsdirektör

Birgitta Åkerson
Projektledare

Beslutet skickas till

För kännedom:
Kommunfullmäktige

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

Bilaga att bifoga befintligt funktionsprogram för särskilda boenden för äldre:**Beskrivning av anpassning av utemiljö på särskilda boenden för äldre, framtagen av förvaltningens demenssjuksköterskor.****Utgång till trädgård**

Utgången till trädgården bör vara lättillgänglig och lätt att hitta, samt inte vara låst eller på annat sätt försvårande. Dörren ska inte vara tung och ska även gå att öppna även om du sitter i rullstol, till exempel med automatisk dörröppnare. Det ska också gå att urskilja dörren från fönster så det blir både lätt att hitta både ute, och in igen. Precis vi utgången är det bra om det hänger jackor, regnrockar etc. för att spontant kunna gå ut, eller följa med ut, oavsett väder.

Trädgård

Trädgården ska vara inhägnad, med häck och inte stängsel. Häcken ger ett mjukare intryck och upplevs inte lika inestängt som ett stängsel. Höjden på häcken ska vara minst 120 cm för att på så vis ge ett insynsskydd samt vara tydligt avgränsande. Eventuella grindar ska inte vara i blickfånget utan hellre lite i skymundan och/eller kamouflerade med buskar och växter.

Det ska finnas gångstigar för att uppmuntrar promenader.

Gångstigen ska leda runt, t.ex. i en åtta, så att stigen leder tillbaka till utgångspunkten. Då blir inte impulsen att lämna området heller lika stark. Gångstigar ska vara plana och i ljus asfalt utan lagningar eller brunnslock mitt i gången då det kan skapa en fallrisk och även uppfattas som hinder av en person med kognitiv sjukdom. Brunnar och brunnslock får istället placeras ut med kanten. Utmed gångstigen ska det finnas belysning samt sittplatser placerade. Sittplatser ska vara tydligt målade så de lätt kan ses. Sittplatserna bör även finnas både i själva trädgården som utmed stigarna, och vara utformade så att man kan sitta antingen flera, eller ensam om man har ett behov att vara för sig själv. Belysningen utmed gångstigen ska vara lågt placerade för att inte kasta några skuggor samt för att leda blicken framåt. Utmed gångstigarna ska planeringarna vara upphöjda så att det blir en tydlig gångstig. Ledstänger utmed åtminstone en bit av gångstigen guidar, ger stöd samt uppmuntrar till rörelse och träning.

I trädgården ska det finnas rektangulära bord för att enkelt kunna flytta ut aktiviteter som kan genomföras både inne och ute.

Rektangulära bord kan även lätt flyttas för att bli långbord eller flera mindre bord, och är också mer tillgängliga för personer i rullstol än vad runda bord är. Sittplatser i trädgården ska finnas så man kan få både sol- och vindskydd.

I trädgården ska det finnas olika "rum" eller delar i trädgården med olika sinnesstimulering, Det kan vara en fontän som lockar men även

2020-12-28

Diarienummer

VOO 2019/0252

kan ha en lugnande effekt. Det ska vara ätbara växter, bär och odlingar, det ska vara doftande blommor osv. Inga giftiga växter ska förekomma.

Aktiviteter i trädgården

I trädgården ska det finnas aktiviteter som lockar när man kommer ut, och där redskap finns när och lättillgängliga. Exempel på sådana aktiviteter är:

- Odlingslådor och odlingsbord
- Krattor, kvastar, snöskyfflar som står framme för att användas
- Lekplats för barn och barnbarn. Underlättar besök, men ger också samtalsämne eller bara framkallar minnen av att titta på barn som leker
- Fågelholkar och fågelbord
- Klädstreck
- Snickarbod
- Hönshus